

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่ให้ความบันเทิงแก่นมนุษย์ เป็นผลผลิตทางความคิดของนักเขียนอันเกิดจากการสังสมประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม เรื่องราวหรือเนื้อหาของวรรณกรรมที่นักเขียนนำมาเผยแพร่ จึงย่อมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่นักเขียนได้ประสบ ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 5-7) กล่าวว่า “วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียน เพราะนักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม ทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง ขณะเดียวกันวรรณกรรมหรือนักเขียนก็ย่อมมีอิทธิพลต่อสังคมทั้งด้านอิทธิพลภายนอกและอิทธิพลภายใน ” และเสนีย์ เสาวพงศ์ (2518 : 125) ได้แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า “ศิลปะวรรณคดีที่แท้จริงย่อมเป็นสิ่งที่หันหน้าเข้าหาชีวิต เพื่อสะท้อนภาพชีวิต และในการสะท้อนภาพชีวิตนั้น ปัญหาสังคมและสภาพความเป็นอยู่ในสมัยนั้น ๆ ก็ย่อมปรากฏอยู่ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเนื้อหาของวรรณกรรม นักเขียนจะเขียนอยู่ในสุญญากาศไม่ได้ จะต้องมิวิตถุดิบหรือเนื้อเรื่อง” ดังนั้น เนื้อเรื่องของวรรณกรรมจึงมีที่มาจากสภาพสังคม และสอดคล้องกัน เพราะฉะนั้น ผู้อ่านจึงสามารถเห็นภาพสะท้อนของสังคมสมัยต่าง ๆ จากวรรณกรรมได้หลายแง่มุม นอกจากความสนุกสนานที่ได้รับจากวรรณกรรมแล้ว ผู้อ่านยังได้รับความรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวกับสมัยนั้นอย่างมากมายอีกด้วย

วรรณกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับสังคมโดยเฉพาะการนำเสนอภาพสะท้อนของสังคม ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 5) กล่าวว่า “การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ส่วนหนึ่งของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคมวรรณกรรม จึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่”

วรรณกรรมมีหลากหลายประเภท ซึ่งสะท้อนภาพสังคมที่แตกต่างกันไปตามชนิดของวรรณกรรม วรรณกรรมเยาวชนก็เป็นงานเขียนที่สะท้อนภาพสังคมได้อย่างโดดเด่นเช่นเดียวกันกับวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ซึ่งเขียนขึ้นมาสำหรับเยาวชน ธวัช ปุณโณทก (2527 : 123) กล่าวถึงวรรณกรรมเยาวชนว่า หมายถึง วรรณกรรมหรือหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อให้เยาวชนอ่านด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เหมาะแก่ความอยากรู้ และความรู้สึกนึกคิดของเยาวชนแต่ละวัย

วรรณกรรมเยาวชนมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัยของผู้อ่าน จึงถือว่ามีสำคัญต่อการสร้างรากฐานการอ่านแก่เยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ วรรณกรรมเยาวชนที่ดีสามารถสะท้อนสังคมด้านต่าง ๆ และให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชน ได้รับทั้งความสนุกสนานและได้เรียนรู้ทัศนคติที่มีต่อโลกอย่างถูกต้อง สนั่น มีชันหมาก (2537 : คำนำ) กล่าวถึงความสำคัญของวรรณกรรมสำหรับเยาวชนว่า เป็นเครื่องมือสื่อสารอันทรงประสิทธิภาพ ในการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดศิลปะวิทยาการต่าง ๆ ทั้งยังช่วยปลูกปลอบอารมณ์ ปลูกฝังแนวคิดจิตสำนึกที่ขอบธรรมของสังคมให้แก่เยาวชนผู้เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญสูงสุดแห่งมวลมนุษยชาติ วรรณกรรมเยาวชนเป็นเสมือนภาพจำลองที่เด็กเรียนรู้วิถีแก้ปัญหาชีวิต เรียนรู้ความจริงในโลกรอบ ๆ ตัว เกิดประสบการณ์กว้างขวาง และเจริญก้าวหน้าในการค้นหาความหมายต่าง ๆ ของชีวิต วรรณกรรมสอนให้เรียนรู้วิถีตัดสินใจว่าการกระทำอย่างไรที่สังคมยอมรับ

เยาวชนเป็นกลุ่มคนที่ควรให้ความสำคัญ เพราะว่าเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต การพัฒนาของเยาวชนจึงมีความสัมพันธ์ที่สำคัญมากกับการพัฒนาของโลกนี้ เยาวชนมีความแตกต่างกับผู้ใหญ่ในด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถ เยาวชนจึงเป็นวัยที่ต้องการอาหารจิตใจและอาหารสมองให้เพียงพอเช่นเดียวกันกับอาหารกาย เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถและมีจิตใจแข็งแรง

วรรณกรรมเยาวชนเป็นอาหารจิตใจและอาหารสมองสำหรับเยาวชน เพราะวาระยะเยาวชนเป็นระยะเรียนและวางรากฐานทางจริยธรรมและคุณธรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องได้รับตัวอย่างที่ดี วรรณกรรมเยาวชนเป็นสื่อในการให้ประสบการณ์ที่ดีแก่เยาวชน ดังที่ปราณี เชียงทอง (2525 : 1) กล่าวว่า “นับเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญในการช่วยเหลือหลอมเยาวชนให้เป็นคนดี ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา ความรู้ ความคิด และวิจรรย์ญาณให้แก่เด็ก เพราะฉะนั้น วรรณกรรมเยาวชนที่ดีจึงมีความสำคัญยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้พระนามแฝงว่า “แวนแก้ว” ในพระราชนิพนธ์วรรณกรรมเยาวชนเปี่ยมคุณภาพ “แวนจอมแก่น” และ “แก้วจอมชน” เด็กและเยาวชนอ่านแล้วชื่นชอบมาก รวมทั้งได้เรียนรู้ ซึมซาบสิ่งดี ๆ ต่อการพัฒนาตนเอง จึงเป็นสิริมงคล และเกียรติประวัติยิ่ง ทั้งต่อบริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด และโครงการประกวดนี้ ที่ทรงพระกรุณาพระราชทานพระราชานุญาตให้บริษัทฯ อัญเชิญพระนามแฝง “แวนแก้ว” มาเป็นชื่อรางวัล ตามกรอบบังคับของพระราชทานของบริษัทฯ

ทั้งนี้ บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพคนไทยเป็นเรื่องที่ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมกันวางงานนโยบายและดำเนินการในระยะยาว นโยบายสำคัญสองประการที่ภาคเอกชนสมควรทำและสามารถมีส่วนช่วยผลักดันได้นั้นก็คือ การร่วมส่งเสริมให้สังคมไทยเป็นสังคมการอ่าน รวมทั้งช่วยสร้างสรรค์ให้มีหนังสือคุณภาพดีที่หลากหลายจำนวนมากพอต่อผู้อ่านทุกระดับอายุ นานมีบุ๊คส์ จำกัด เชื่อว่านโยบายทั้งสองประการนี้จะเป็แนวทางที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในสังคมไทยได้

การปลูกฝังพัฒนาให้รักการอ่านควรเริ่มตั้งแต่เด็ก ขณะเดียวกัน การสร้างสรรค์หนังสือที่เหมาะสมมีคุณภาพ กระตุ้นให้เยาวชนใฝ่รู้ และรักการอ่าน ก็เป็นพื้นฐานที่สำคัญเช่นกัน บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด จึงได้ร่วมส่งเสริมจัดโครงการประกวดวรรณกรรมสำหรับเยาวชนรางวัล “แวนแก้ว” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลงานวรรณกรรมสำหรับเยาวชน และส่งเสริมพัฒนาการเขียนวรรณกรรมสำหรับเยาวชนโดยคนไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยอ่านวรรณกรรมเยาวชนที่เขียนโดยคนไทยมากขึ้น ส่งเสริมบรรยากาศในการอ่านและการเขียนวรรณกรรมเยาวชนให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง (พรชัย จันทโสภ. ม.ป.ป. : ออนไลน์)

นวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้วมีคุณค่าต่อผู้อ่านเป็นอย่างมาก โดยที่ผู้เขียนได้สะท้อนภาพสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นเยาวชนในสังคมไทย ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิจัย นวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้วในช่วงพ.ศ. 2553-2555 ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจในภาพสะท้อนสังคมไทยและอิทธิพลที่มีต่อผู้อ่านจากนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแก้ว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว

พ.ศ. 2553-2555

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2553-2555 ที่มีต่อผู้อ่าน

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ภาพสะท้อนสังคมไทยจากนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2553-2555 แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในด้านความอดทน การเผชิญธรรมชาติและการช่วยเหลือกัน และแสดงให้เห็นถึงด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเยาวชนไทย

1.3.2 นวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2553-2555 มีอิทธิพลต่อผู้อ่านในด้าน คุณธรรม จริยธรรม คือ กระตุ้นให้รู้จักมีความอดทนและเข้มแข็งเพื่อต่อสู้กับโชคชะตาชีวิต ชักชวนให้รักครอบครัวของตน และสั่งสอนให้รักวัฒนธรรมไทยและอนุรักษ์ธรรมชาติ

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม และวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน ดังนี้

1.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม กล่าวคือวรรณกรรมมีความสัมพันธ์สังคม เปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมของยุคสมัยให้เห็นได้อย่างชัดเจนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ทั้งนี้เพราะว่าวรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในสังคมซึ่งได้รับอิทธิพลจากความนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของสังคม วรรณกรรมไม่เพียงแต่เป็นหนังสือที่บันทึกประวัติศาสตร์ธรรมดา หากแต่ยังสะท้อนให้เราเห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม และด้านอื่น ๆ ของสังคมไปด้วย

1.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน คือ วรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคมหรือผู้อ่าน เพราะว่าผู้เขียนมีทัศนคติต่อสังคมอย่างไรก็จะแสดงความคิดเห็นลงไปในวรรณกรรม วรรณกรรมจึงโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เป็นผู้มีทัศนคติที่กว้างไกลกว่าคนธรรมดา มีอิทธิพลต่อผู้อ่านทั้งด้าน จิตใจและการดำเนินชีวิต เช่น การกระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้รักและหวงแหนธรรมชาติ การเตือนให้มนุษย์นึกถึงภัยของการเจริญเติบโตทางวัตถุ การสนับสนุนให้มนุษย์มีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน และต่อสู้เพื่อสังคมที่ดียิ่ง การสร้างความกล้าหาญให้มนุษย์ลุกขึ้นต่อสู้กับความอยุติธรรมของสังคม และการชี้แนะให้มนุษย์กล้าหาญที่จะละทิ้งสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท เป็นต้น

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ คือ นวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ. 2553-2555 รวม 3 ปี มีจำนวน 9 เล่ม ซึ่งเป็นปีปัจจุบันที่สุด ทำให้เห็นความทันสมัย และความเป็นปัจจุบันอย่างชัดเจนที่สุด ดังนี้

ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2553:

รางวัลชนะเลิศ เรื่อง โรงเรียนริมทะเล ของ ศาคร พูลสุข

รางวัลรองชนะเลิศ ได้แก่

มีดหม้อสีทอง ของ ธารา ศรีอนุรักษ์

บ้านไม้ชายคลอง ของ จันทรา รัศมีทอง

รางวัลชมเชยเรื่อง ปลายฝน ของ อรเกษม รอดสุทธิ

ครั้งที่ 8 พ.ศ.2554:

รางวัลชนะเลิศ เรื่อง ตามหาใจตัน ของ คามิน คมนีย์

รางวัลรองชนะเลิศ ได้แก่

ขนมชุปลูก ของ จันทรา รัศมีทอง

รองเท้าที่หายไป ของ ธิติมา ช้างพุ่ม

รางวัลชมเชย ไม่มี

ครั้งที่ 9 พ.ศ.2555:

รางวัลชนะเลิศ เรื่อง เออระเหยลอยคอ ของ จันทรา รัศมีทอง

รางวัลรองชนะเลิศ ไม่มี

รางวัลชมเชย เรื่อง สักคู่กับคุณครูโหล ของ ดาวสอง

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ภาพสะท้อน หมายถึง สภาพของสังคมที่นักเขียนถ่ายทอดไว้ในวรรณกรรม เช่น เหตุการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม เป็นต้น

สังคมไทย หมายถึง กลุ่มชนชาติที่อาศัยอยู่ร่วมกันในประเทศไทย มีขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นต่างจากสังคมอื่น ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ความเชื่อ มารยาท อาหาร การดำเนินชีวิตที่มีพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เป็นต้น

ภาพสะท้อนสังคมไทย หมายถึง สภาพสังคมของประเทศไทยที่นักเขียนถ่ายทอดไว้ในวรรณกรรม ซึ่งเป็นภาพที่ให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในสังคมไทย รวมทั้งด้านการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น

นวนิยายเยาวชน หมายถึง วรรณกรรมสำหรับคนในช่วงไม่เกิน 18 ปี โดยมีเนื้อหาที่ยังไม่มีพิชมีภัย หรือส่อไปในทางเสื่อมเหมาะสำหรับอายุช่วงนี้ทั้งหมด ตัวเอกต้องเป็นเด็ก และเนื้อหาก็ก็น่าสนใจให้เห็นถึงพัฒนาการของตัวเอกในเรื่องนี้ มีผู้ใหญ่ในเรื่องได้ แต่เป็นได้แค่ผู้แนะนำ ไม่ใช่มาเป็นตัวแก้ไขปัญหาหรือดำเนินเรื่องเสียเอง

รางวัลแว่นแก้ว หมายถึง งานประกวดวรรณกรรมเยาวชนประเภทหนึ่งของประเทศไทย จัดโดยบริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการอ่านของเยาวชนไทย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้เขียน ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดังต่อไปนี้

1.7.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

1.7.2 ศึกษาประวัติของรางวัลแวนแกว่าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

1.7.3 ศึกษานวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแกว่า

1.7.4 คัดเลือกนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแกว่า พ.ศ. 2553-2555 จำนวน 9 เล่ม ได้แก่ โรงเรียนริมทะเล ของ ศาคร พูลสุข ปลายฝน ของ อรเกษม รอดสุทธิ บ้านไม้ชายคลอง ของ จันทรา รัศมีทอง มีดหม้อสีทอง ของ ธารา ศรีอนุรักษ์ ตามหาใจตัน ของ คามิน คมนีย์ ขนมหุบลูก ของ จันทรา รัศมีทอง รองเท้าที่หายไป ของ ธิติมา ช่างพุ่ม เออระเหยลอยคอ ของ จันทรา รัศมีทอง สักคู่กับคุณครูโหล ของ ดาวสอง

1.7.5 วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจากนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแกว่าในช่วง พ.ศ. 2553-2555

1.7.6 วิเคราะห์อิทธิพลของนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลแวนแกว่า พ.ศ. 2553-2555 ที่มีต่อผู้อ่าน

1.7.7 นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทำให้เห็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และสภาพสังคมของคนไทยในประเทศไทยที่ปรากฏในนวนิยายเยาวชนไทย

1.8.2 ทำให้เข้าใจอิทธิพลของนวนิยายเยาวชนที่มีต่อผู้อ่าน